

ds. Mitri Raheb schreef vele boeken waaronder *Ich bin Christ und Palästinenser* en *Geloven onder bezetting Een Palestijnse theologie van verzet en hoop*. Hij is medevoorganger in de Evangelisch-Lutherse Kerk te Beit Sahour en goede kennis van de Rotterdamse Pauluskerk.

Wat is uw theologische visie op de Bijbelse teksten die worden gebruikt om zionisme en de onderdrukking van de Palestijnse bevolking te rechtvaardigen?

In de eerste plaats is het voor mij cruciaal een theologie te ontwikkelen die niet een antwoord is op christelijk zionisme. Mijn theologie beoogt een reactie te leveren op de ervaringen van ons volk en de Bijbelse context. Dus ik zou nooit een reactieve theologie willen ontwikkelen.

De voorbije 35 jaar heb ik mij toegelegd op een proactieve theologie. Wij zullen onze eigen geschiedenis moeten vertellen. Het helpt ons volk geen stap verder om voortdurend op de verhalen van anderen te reageren.

Voor de eerste Intifada (1987) studeerde ik in Duitsland. Zes maanden later keerde ik naar Palestina terug, de intifada brak los en ik was toen nog niet klaar voor een context als deze. Tijdens die dagen waren ouderlingen en jongeren van ons gevangen genomen en ik ontving brieven van hen uit de gevangenis. Ze hadden hun brieven op dun sigarettenpapier geschreven en die gaven mij een nieuwe visie op de Bijbelse teksten. Op een totaal nieuwe wijze begon ik te begrijpen dat de Bijbelse teksten verzetsteksten waren. Die teksten waren vanuit gevangenschappen geschreven zoals die van de apostel Paulus, of door schrijvers verbannen naar het buitenland zoals de apostel Johannes en Jeremia in ballingschap of tijdens bezetting.

Hun teksten waren als die van ons en dat is exact wat we aan het licht moeten brengen. Ik ben van mening dat dat het is dat aan het christen zionisme verteld moet worden.

We willen niet simpelweg reageren maar wel ons verhaal vertellen en daarmee een nieuwe kijk geven op hoe de bijbel gelezen moet worden. Dit is het Bijbelse land dat in Jezus' tijd was bezet en nu is het weer bezet. Wij Palestijnen ervaren dit zodoende beter en dan wie dan ook.

Welke methodologie volgt u bij het verstaan van de teksten?

In de eerste plaats is het voor mij essentieel om naar de socio-politieke context van de tekst zelf te kijken, omtrent de machtsgelijk- of ongelijkheid. Vervolgens moeten wij bij het volk beginnen. En dat is precies wat ik, toen ik uit Duitsland terugkeerde, moest leren; ik moest naar de mensen luisteren. Ik had veel vragen en mijn antwoord daarop sloot toen niet aan op de noden van de mensen hier. Dus ik moest leren luisteren, omdat het van groot belang is naar de mensen te luisteren om onze theologie te ontwikkelen.

Ten derde moeten we aandacht schenken aan de context, n.l. dat de staat Israël precies zo is als ten tijde van overheersers in de Bijbelse verhalen en dat de hedendaagse Palestijnen het evenbeeld zijn van de Israëlieten toen. Omdat te begrijpen heb je een socio-politieke analyse van de context nodig.

Zonder dat zou je een Christen Zionist kunnen worden omdat je zou geloven dat de Israëlieten van de Bijbel dezelfde zijn als de Israëli's van nu.

Hoe wordt gerechtigheid in uw theologie gedefinieerd?

In de Bijbel wordt gerechtigheid tot stand gebracht doordat de ongelijke machtsverhouding wordt omgezet in een gelijke. Dus, gerechtigheid verheft diegenen die onderdrukt worden en waarmee zij hun waardigheid weer terugkrijgen. Gerechtigheid betekent dat de onderdrukker ophoudt te onderdrukken. Gerechtigheid bewerkstelligt het einde aan de onderdrukking.

Wat is uw goede boodschap aan de Palestijnen en de Israëli's?

Onze God is een God die bevrijdt, geen God van bezetting en kolonisatie. Het goede nieuws is dat Jezus ons lot deelde. Hij werd onder bezetting geboren en onder bezetting leefde en aan het kruis stierf. Zelfs na diens kruisdood konden ze hem niet opgesloten houden en het goede nieuws ging zelfs verder ja tot de uiteinden van de wereld. De opstanding veranderde alles ondanks de bezetting en dat is voor mij het goede nieuws. Jezus zei dat de zachtmoedigen de aarde zullen beërven.

Wat betekent verzet binnen uw theologie?

De Bijbelse teksten zijn verzetstaal. Meestal lezen wij dat er niet in, maar toch zijn zij dat wel! Het gaat er in die woorden meer om dan we gewoonlijk denken. Verzet betekent dat wij niet accepteren dat anderen ons verhaal vertellen. Wij moeten ons eigen verhaal vertellen, dat is je verzetten.

Wij staan niet toe dat anderen de Bijbel uitleggen vanuit hun visie en dat ze ons vertellen hoe wij daarover zouden moeten denken.

God roept ons op hier en nu Zijn getuigen te zijn in Palestina. Hetgeen betekent dat wij niet gaan emigreren en dit land niet gaan verlaten. Wij blijven hier aanwezig en geven niet op.

Het kernpunt van ons verzet is dat we hopen eens bevrijd te zullen worden en dat Palestijnen en Israëli's gelijkwaardig zullen samenleven. We hebben deze hoop wat niet betekent dat we optimistisch zijn. Hoop betekent wat wij doen en niet wat we nu ervaren. Het is een tastbare hoop die feiten realiseert zoals we nu de Dar al-Kalima universiteit aan het bouwen zijn, dat is verzet plegen.

Ik zal je enkele voorbeelden van ons verzet geven welke niet slechts theoretisch zijn of op diepzinnigheid berusten. Hier in deze universiteit leren we de studenten door middel van kunst verzet te plegen. We noemen het creatief verzet. Het woord creatief verzet werd voor het eerst gebruikt in het Kairos document.

Het is gewelddoos verzet omdat wij het negatieve afwijzen. Creatief verzet is een proactieve beweging, net zo creatief als de Bijbel. Kijk bijvoorbeeld naar het Bijbelboek Openbaring waarin je ontdekt dat de schrijvers in geheimtaal schreven, de apocalyps, omdat het te gevaarlijk was om over de reële feiten te schrijven. Het was een kwestie van leven of dood om een taal te hanteren die door de onderdrukten begrepen kon worden maar niet door de onderdrukker.

Hoe wordt die theologie in uw kerkelijk gemeenschap geïmplementeerd?

Wat wij verkondigen moet tot daadstelling leiden en dat is precies hetgeen we in de universiteit beogen. Daar werken christenen en moslims samen door middel van kunstuiting. Het heeft een nieuw soort solidariteit tot gevolg en levert een nieuwe kijk op wat het woord samenleven betekent. Kunst bevordert de gemeenschapszin waarbij christenen, moslims en anderen gezamenlijk hun talenten ontwikkelen.

Wat is de dynamiek van uw theologie?

Allereerst de poging om een Palestijnse theologie te ontwikkelen die wereldwijd toegepast kan worden. Ik denk dat veel theologen voordien dachten vanuit de westerse achtergrond, waarbij ik moet toegeven dat ik dat zelf ook lange tijd deed. Toen tien jaar geleden begon ik in te zien dat wij hierover iets te zeggen hadden. We behoeven hier geen theologie van buiten in te voeren. We moeten een theologie vanuit ons eigen wel en wee ontwikkelen die overeenkomt met de geschiedenis van het volk van de Bijbel. Ik denk dat het volgende er de kracht van is: zij spreekt tot het hart van de Palestijnse strijd en zij ervaren dat als geen ander.

Verwacht u dat deze de gemarginaliseerden zou kunnen helpen?

Dit wordt de theologie van de gemarginaliseerden omdat Palestina in de wereld een

gemarginaliseerd land is. De Bijbel is het boek van de gemarginaliseerden. De God in wie wij geloven is de God van de gemarginaliseerden Hij is de God van de verliezers maar niet van de overweldigers. Het beste beeld daarvan is het kruis. Als je Palestijnen vraagt welk beeld het best op hun van toepassing is, dan zeggen zij dat dit het kruis is dat zij dragen. Maar wij konden als theologen dit concept niet uitdragen omdat wij hoofdzakelijk de westerse visie ons eigen hadden gemaakt en die paste niet op de geschiedenis van de Palestijnen. Op de universiteit proberen wij de nieuwe generatie ervoor klaar te stomen – bij voorbeeld: enkele maanden geleden won één van onze studenten de derde prijs voor filmdocumentaires op het Film Festival te Cannes. Hij komt uit een vluchtelingenkamp en bereikte van daar de rode loper en dat is precies de transformatie die wij beogen. Wij engageren ons aan de jongere generatie en voorzien hen van het gereedschap zodat zij hun verhalen op creatieve wijze tot uitdrukking kunnen brengen door middel van liederen, dans, theater, film en andere kunstuitingen. Wij wensen dat zij zichzelf kunnen uitdrukken maar ook dat zij het geleerde en hun eigen verhalen in het buitenland kunnen uitdragen.

De rol van het kruis is hierbij een belangrijk gegeven, nietwaar? Kan het kruis voor mensen ook iets onderdrukkend betekenen?

Ja, als een buitenstaander je vertelt dat ieder zijn eigen kruis moet dragen dan kan dat onderdrukkend zijn, maar het maakt een verschil als je voelt dat als jij dat draagt dat Jezus dat al voor jou deed en stierf opdat jij zou leven. Daarom geloof ik dat het van belang is dat je de cultuur van leven moet voeden en niet die van de dood. Als mensen geloven dat het kruis het terrein van de dood is dan kan het heel onderdrukkend worden. Maar als je denkt dat die weg tot leven leidt dan wordt dat volkomen anders. Daarom is het in de Bijbel zo fascinerend dat de discipelen na de Goede Vrijdag niet de wereld introkken om over hun Heer als slachtoffer van de overheerser te spreken. Nee zij trokken erop uit om te verkondigen dat de overheerser niet het laatste woord had. De dood zal ons niet beletten ervan te getuigen dat het koninkrijk van God groter is dan dat van de overheerser, dat is niet de waarde van macht en dood uitdragen, maar veeleer de mogelijkheid tot leven en inclusiviteit.

Wat is volgens u de toekomst van de lokale theologische gemeenschap?

Ik ben heel optimistisch over de toekomst. Als je je realiseert hoe de lokale theologie werkelijk begon bij de eerste intifada en hoever we nu zijn gekomen, ja, dan zie ik nu de volgende generatie naderen. Ik denk dat we pas aan het begin staan. Er zal nog heel veel gedaan moeten worden en er zullen nog meer interessante ontwikkelingen volgen. Ik zie de jongeren er nu al aan werken!

Vertaald uit Cornerstone, publicatie van Sabeel uit Jeruzalem, winter 2019 door Kees Thieme